herpy

WĘŻE

Wąż zbożowy czarny

Pantherophis obsoletus

Pantherophis obsoletus to duży, smukły i zwinny wąż z rodziny połozowatych, pochodzący ze środkowej części USA. Na północy dorosłe osobniki są błyszcząco czarne z białym podbródkiem i gardłem, na południu często brązowe, szare lub żółtawe z ciemnymi plamami. Osiąga 110-180 cm, dobrze się wspina i pływa, a do tego jest bardziej defensywny niż *Pantherophis guttatus*. Wymaga dużego terrarium, ale poza tym jest odporny i chętnie je.

Rodzina: Colubridae Nazwa angielska: Western Ratsnake Dawna nazwa: *Elaphe obsoleta; Pantherophis obsoletus lindheimeri*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**110-180 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-20 lat**
Aktywność	**Za dnia, o zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny i naziemny**
Środowisko	**Sawanna i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**180 × 90 × 90 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**22-25 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**50-70%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**10-15 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**36-84 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**12-20 jaj**
Inkubacja	**65-70 dni** przy 27-28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Pantherophis obsoletus to duży, smukły i umięśniony, niejadowity wąż o zaokrąglonej głowie i okrągłych źrenicach. Ubarwienie zależy od rejonu występowania. Wiele dorosłych osobników jest po stronie grzbietowej błyszcząco czarnych, często z brązowymi, pomarańczowymi lub żółtymi plamkami, ma białe wargi, podbródek i gardło oraz jasny brzuch z ciemnymi polami w szachownicę. Ślady młodzieńczego wzoru widać między łuskami, zwłaszcza po dużym posiłku. Świeżo wyklute młode są szarobrązowe z brązowymi plamami i ciemnieją w miarę wzrostu. Osobniki z południowego zachodu, z Teksasu, Oklahomy, Arkansas i Luizjany, często zachowują plamy i są brązowe, szare lub żółtawe, niektóre z pomarańczowymi lub czerwonymi odcieniami. Gatunek należy do najdłuższych węży Ameryki Północnej.

Dorosłe osobniki mają zwykle 110-180 cm długości łącznie z ogonem, a pojedyncze osiągają około 260 cm. Samce są nieco większe od samic. Świeżo wyklute młode mierzą 28-41 cm i ważą około 12-14 g. Wyhodowano kilka odmian barwnych, np. leucistic, albino i scaleless, ale są one znacznie rzadsze niż u *P. guttatus*.

Nazwa rodzajowa pochodzi z greki i oznacza „wąż pantera". Epitet gatunkowy to łacina i znaczy „zniszczony" lub „pospolity". Gatunek nosił wcześniej nazwę *Elaphe obsoleta* i tak wciąż jest nazywany w starszej literaturze. Jego zakres się zmienił: po badaniach DNA populacje wschodnie i środkowe uznaje się dziś za odrębne gatunki, *Pantherophis alleghaniensis* i *Pantherophis spiloides*, ale wzdłuż strefy kontaktu występują populacje mieszane, a wszystkie trzy są do siebie podobne. Podgatunki nie są uznawane przez wszystkich; forma *lindheimeri* z Teksasu i sąsiednich stanów jest w hobby często traktowana jako osobny podgatunek. Zwierzęta w handlu sprzedawane są więc pod wieloma nazwami, dlatego zapytaj, jakiego ujęcia systematycznego używa sprzedawca. Hodowla jest taka sama dla wszystkich.

Te węże są aktywne, ciekawskie i silne. Osobniki z hodowli są zwykle spokojniejsze niż odłowione z natury, ale gatunek jest bardziej defensywny niż *P. guttatus*. Najlepiej więc sprawdzi się u osób, które miały już węże.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Pantherophis obsoletus występuje w środkowej części USA na zachód od Missisipi. Zasięg obejmuje skrajnie południowo-wschodnią Minnesotę, południowo-wschodnią Iowę i południowo-wschodnią Nebraskę, dalej Kansas, Missouri i Oklahomę aż po Arkansas, Luizjanę i Teksas, gdzie gatunek występuje wzdłuż wybrzeża Zatoki Meksykańskiej do południowego Teksasu, a na zachodzie do płaskowyżu Edwards. Na wschodzie zastępują go *P. alleghaniensis* i *P. spiloides*.

> **Naturalny zasięg:** Stany Zjednoczone.

ŚRODOWISKO

Pantherophis obsoletus zasiedla wiele typów siedlisk: lasy liściaste i mieszane, zarośla, łąki, prerie i tereny uprawne, kamieniste zbocza, mokradła i skraje lasów. Preferuje las, zwłaszcza z dębami. Spotyka się go także w opuszczonych budynkach, stodołach i starych instalacjach naftowych oraz wokół nich, gdzie są kryjówki i gryzonie.

Gatunek jest aktywny w dzień, zwłaszcza w chłodnych miesiącach wiosennych, ale w Teksasie latem przechodzi na aktywność nocną. Doskonale się wspina, poluje na ptaki i jaja w dziuplach i dobrze pływa. Zabija ofiarę przez zaduszenie i żywi się głównie myszami, nornikami, szczurami i innymi małymi ssakami, ale także ptakami, ptasimi jajami, jaszczurkami, żabami i innymi wężami. W północnej części zasięgu zapada w spoczynek zimowy, często we wspólnych kryjówkach, natomiast osobniki z Teksasu nie przechodzą właściwego zimowania.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły *Pantherophis obsoletus* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 180 × 90 × 90 cm (długość × szerokość × wysokość). Gatunek jest aktywny i się wspina, więc wysokość i możliwości wspinaczki są ważne. Większe zawsze jest lepsze. Gatunek trzymaj pojedynczo.

Młode mogą przez pierwsze miesiące mieszkać w małym terrarium lub wentylowanym pojemniku, ale szybko muszą trafić do czegoś większego. Urządź co najmniej dwie kryjówki, jedną w ciepłej, drugą w chłodnej części, plus wilgotną kryjówkę na czas linienia. Dodaj mocne gałęzie i korę korkową, żeby wąż mógł się wspinać. Jako podłoże stosuj trociny osikowe, cyprysowe lub mieszankę ziemi i włókna kokosowego, żeby mógł kopać. Papier jest tani i czysty, ale trzeba go wymieniać w całości za każdym razem, gdy zwierzę go zabrudzi. Unikaj sosny i cedru, których olejki mogą zaszkodzić wężowi. Odchody usuwaj od razu.

Terrarium musi mieć zamykaną na zamek pokrywę. Gatunek jest wprawnym uciekinierem i nawet małe szczeliny mogą być za duże. Używaj klipsów lub zamków oraz pokrywy z siatki lub szkła.

TEMPERATURA

Potrzebny jest wyraźny gradient, żeby wąż mógł sam wybierać. Miejsce wygrzewania pod źródłem ciepła powinno mieć 29-32 °C, a chłodna część 22-25 °C. W nocy temperatura może spaść do 18-22 °C, a ogrzewanie się wyłącza. Używaj kilku halogenów nad siatkową pokrywą, żeby nagrzewał się cały zwinięty wąż, i zrób miejsce wygrzewania, na którym może się

rozciągnąć. Pod kryjówką można dodatkowo zastosować matę grzewczą, ale zawsze z termostatem. Mierz cyfrowymi termometrami z sondą: jednym na miejscu wygrzewania, drugim w chłodnej części. Źródło ciepła trzymaj poza zasięgiem węża, żeby się nie poparzył.

Gatunek znosi chłodną zimę. Zwierzęta przeznaczone do rozrodu trzyma się przez 8-12 tygodni w 10-15 °C, w ciemności lub przy słabym świetle; wartości te zapożyczono od *Pantherophis guttatus*. Zwierzęta nierozmnażane można przez cały rok trzymać przy 12 godzinach światła; w pokoju z oknami mogą w miesiącach zimowych przestać jeść.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 50-70 %, najniższa w dzień, najwyższa w nocy. Zraszaj w razie potrzeby i włóż wilgotny mech sphagnum do kryjówki w chłodnej części. Dodatkowa wilgoć jest szczególnie ważna podczas linienia, które poznasz po matowych łuskach, niebieskawych oczach i tym, że zwierzę się chowa. Daj wtedy wilgotną kryjówkę wypełnioną wilgotnym sphagnum lub ręcznikami papierowymi. Stale mokre podłoże i stojące powietrze sprzyjają pleśni, więc wentylacja musi być dobra.

Duża, ciężka miska ze świeżą wodą musi zawsze stać w terrarium. Wymieniaj wodę codziennie i szoruj miskę, gdy jest brudna. Wąż może się w niej kłaść, więc nie może dać się przewrócić.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Pantherophis obsoletus jest aktywny zarówno w dzień, jak i w nocy i potrzebuje wyraźnego rytmu dobowego z mocnym światłem dziennym. Światło włączone jest przez około 12 godzin na dobę, sterowane wyłącznikiem czasowym. Gatunek może żyć bez UVB, ale UVB jest zalecane, bo sprzyja zarówno samopoczuciu, jak i zdrowiu. Należy do strefy Fergusona 2. Użyj świetlówki T5 HO 5-6 % nad ciepłą częścią i celuj w indeks UV 2-3 na miejscu wygrzewania. Przy świetlówce nad siatką odległość od świetlówki do grzbietu węża na miejscu wygrzewania wynosi ok. 25-30 cm, bez siatki ok. 30-35 cm. Zapewnij cień i kryjówki w pozostałej części terrarium. Wymieniaj świetlówkę co 12 miesięcy, bo emisja UV spada, choć świetlówka nadal świeci.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Pantherophis obsoletus je całe, mrożone i rozmrożone gryzonie. Młode dostają myszy, a z czasem przechodzą na szczury. Jaja przepiórcze, pisklęta przepiórek i małe kurczęta mogą urozmaicić dietę. Żywe ofiary są odradzane, bo gryzoń może zranić węża. Ofiara powinna być tak szeroka jak najszersze miejsce ciała węża lub nieco szersza, jednak najwyżej 1,5 raza szersza. Rozmrażaj ofiarę powoli w lodówce, ogrzej do około 38 °C i poruszaj nią pęsetą, żeby wąż nie pomylił ręki z pokarmem.

Gatunek zużywa dużo energii i chętnie je często. Młode karm co 5-7 dni, a dorosłe co 7-14 dni. Waż zwierzę co miesiąc i dostosuj odstępy oraz wielkość ofiary tak, by masa ciała pozostawała stała. Hodowlanym zwierzętom karmowym może brakować witaminy D, więc od czasu do czasu lekko oprósz ofiarę preparatem wapniowo-witaminowym, zwłaszcza bez UVB.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Pantherophis obsoletus jest bardziej skory do obrony niż większość połozowatych. Otwiera pyszczek, wibruje ogonem o podłoże, tak że ten szeleści, i potrafi atakować bez wahania. Niektóre osobniki wydzielają ponadto cuchnącą ciecz. Ugryzienia są małe i niegroźne, ale niespodziewane. Młode są najbardziej nerwowe. Zwierzęta z hodowli zwykle uspokajają się przy regularnym braniu na ręce.

Daj nowemu zwierzęciu dwa tygodnie na aklimatyzację i regularne jedzenie, zanim weźmiesz je na ręce. Chwytaj od spodu i od tyłu i podtrzymuj ciało. Unikaj ściskania i chwytania od góry, bo ściśnięte zwierzę atakuje i może zrobić sobie krzywdę, gdyż jego kręgi są delikatne. Jeśli zwierzę wysuwa się z rąk, można je kierować z boku zamiast łapać. Odczekaj co najmniej 48 godzin po posiłku i nie bierz zwierzęcia na ręce podczas linienia. Trzymaj zwierzęta osobno.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

U młodych płci nie da się rozpoznać z zewnątrz; ustala się ją sondą, którą powinna posługiwać się doświadczona osoba lub weterynarz. Samce są nieco większe od samic. W naturze dojrzałość płciowa zależy bardziej od wielkości niż od wieku i następuje po 3-7 latach, gdy samiec osiąga około 105 cm, a samica około 95 cm (mierząc od pyska do kloaki). W niewoli wiek nie jest udokumentowany; samica musi być dorosła i w dobrej kondycji, zanim zostanie przeznaczona do rozrodu.

GODY I KOPULACJA

W naturze gatunek kopuluje od kwietnia do czerwca. Samce walczą o samice, a samiec odnajduje samicę po zapachu i dotyku. Rozród następuje zwykle po chłodnym zimowaniu trwającym 8-12 tygodni w 10-15 °C, po którym zwierzęta się ogrzewa i obficie karmi. Nie wolno łączyć kilku samców, bo walczą o samicę.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja około pięciu tygodni po kopulacji. Zniesienie liczy zwykle 12-20 jaj, ale w naturze może wahać się od 4 do 44. Jaja są białe, skórzaste i wydłużone, o długości 36-60 mm. Ile zniesień w roku samica może złożyć w niewoli, nie jest udokumentowane. Daj samicy pojemnik do składania jaj z wilgotnym sphagnum lub wermikulitem i obficie ją potem karm.

INKUBACJA

Jaja przenosi się bez obracania do pudełka z wilgotnym wermikulitem lub perlitem i umieszcza w inkubatorze w 27-28 °C. Wyklucie następuje po 65-70 dniach. Młode rozcinają skorupkę ząbkiem jajowym.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode mierzą 28-41 cm i ważą 12-14 g. Linieją w ciągu pierwszego tygodnia, zanim zaczną jeść. Trzymaj je pojedynczo w małych, bezpiecznych terrariach z kryjówką i wodą. Podawaj małą, nowo narodzoną mysz co 5-7 dni. Młode szybko rosną i w ciągu kilku lat przekraczają 100 cm, ale nie wolno trzymać ich razem, bo gatunek może zjadać mniejsze osobniki własnego gatunku.

Zdrowie i częste błędy

Pantherophis obsoletus jest odporny, a większość problemów wynika z niewłaściwej temperatury, wilgotności lub obchodzenia się ze zwierzęciem. Typowe błędy to:

- Wymioty, gdy wąż jest brany na ręce zbyt krótko po posiłku lub się wychłodzi. Zapewnij spokój przez co najmniej 48 godzin po karmieniu.
- Złe linienie z resztkami wylinki na oczach i końcu ogona, gdy powietrze jest zbyt suche. Zapewnij wilgotną kryjówkę i miskę z wodą.
- Roztocza, widoczne jako małe czarne kropki w misce z wodą i na wężu. Wymagają leczenia i gruntownego wyczyszczenia terrarium.
- Infekcje dróg oddechowych ze świszczącym oddechem, śluzem z nosa i pyszczka lub oddychaniem z otwartym pyszczkiem. Często wynikają ze zbyt niskiej temperatury lub złej higieny.
- Urazy od niezabezpieczonych źródeł ciepła lub od żywych ofiar.
- Pasożyty u zwierząt odłowionych z natury: wybieraj zwierzęta z hodowli i poddawaj nowe kwarantannie.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, gładką skórę i pewny chwyt. Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli wąż nie chce jeść przez kilka tygodni, traci na wadze albo ma problemy z oddychaniem lub skórą.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.